

فیزیک کوانتومی

بازبان ساده

نویں ندی: آستین آئی. ام. دی

مترجمان: دکتر علی آهنگ

(عضو هیأت علمی دانه‌گاه خ م مژهد)

محمد حسین پور عیار

© J. C. Beaufort

ISBN 978-9933-000-11-8

عنوان و پدیدآور	عنوان: آنچه می‌دانم نویسنده: آنچه می‌دانم
مشخصات نشر	مشخصات نشر: تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی، ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری	مشخصات ظاهری: ۱۸۸ صفحه
شابک	شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۷-۰۹۸-۰
و ضعیفه فهرستنامه	و ضعیفه فهرستنامه: فیبا
پادداشت	پادداشت: معرفت با این کتاب
موضوع	موضوع: کیمیا
شناسه افزوده	شناسه افزوده: آنچه می‌دانم
شناسه افزوده	شناسه افزوده: پژوهشگاه اسناد و کتابخانه ملی
ردہ بندي کنگره	ردہ بندي کنگره: QC174.9.R93 ۱۳۹۲
دہبندی دیوبندی	دہبندی دیوبندی: ۵۳۰-۱۲
ماره گلپشتی ملی	ماره گلپشتی ملی: ۳۱۰۹۹۸۶

آنچه می‌دانم: معرفت با این کتاب

آنچه می‌دانم: معرفت با این کتاب

(نویسنده: آنچه می‌دانم)

انتشارات سازمان اسناد و کتابخانه ملی

میدان فردوسی - خیابان فرصت - ساختمان ۵۴ تلفن: ۰۹۱۸۴۷-۸۳۱۹۵۵۸

فیزیک کوانتومی به زبان ساده

نویسنده: آنستیر آی. ام. ری

متelman: دکتر علی آهنچ - محمدحسین پورعباس

ناشر: سازمان اسناد و کتابخانه ملی

حروف چینی، صفحه آرایی، طراحی و لیتوگرافی: واحد فنی سازمان اسناد و کتابخانه ملی

۸۸۳۴۸۹۹۱-۸۸۳۱۹۵۵۷

نوبت چاپ: چهارم - ۱۳۹۷

تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۱۹۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: معراج

فروش اینترنتی و online از طریق سایت آی آی کتاب www.liketab.com

شابک: ۹۷۸-۰-۹۸-۱۱۷-۰-۰۹۸-۰-۶۰۰-۱۱۷-۰

ISBN 978 - 600-117 - 0-98 - 0-600-117 - 0-978

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۹	مقدمه مترجم
فصل اول: فیزیک کوانتومی موشک سرخوردن بسن	
۱۳	ریاضیات
۱۶	فیزیک کلاسیک
۱۷	واحد ها
۱۹	حرکت
۱۹	جرم
۲۰	انرژی
۲۱	بار الکتریکی
۲۲	میدان های الکتریکی
۲۳	تکانه
۲۴	دما
۲۵	نگاه اولیه ای به اجسام کوانتومی
۲۵	اتم
۲۶	الکترون
۲۶	هسته
۲۷	ایزوتوپ ها

۲۸.....	ساختار اتمی
۳۱.....	خلاصه
فصل دوم: امواج و ذرات	
۳۵.....	امواج متحرک و امواج ایستا
۳۸.....	امواج نور
۳۹.....	تداخل
۴۰.....	کوانتای نور
۴۳.....	امواج ماده
۴۵.....	یک، الکترون در یک جعبه
۵۰.....	انرژی پتانسیل متغیر
۵۱.....	تونل :: کوانتمی
۵۳.....	ترسانگر راتومی
۵۵.....	اتم هیدروژن
۵۹.....	اتم های دیگر
۶۲.....	خلاصه
فصل سوم: نیروی ناشی از کوانتموم	
۶۵.....	سوخت های شیمیایی
۶۸.....	سوخت های هسته ای
۷۴.....	نیروی سبز
۸۱.....	خلاصه
فصل چهارم: فلزات و نارساناهای	
۸۹.....	یون ها چطور؟
۹۷.....	اندکی بیشتر در مورد فلزات
۱۰۰.....	خلاصه
فصل پنجم: نیمه رساناهای و تراشه های رایانه ای	
۱۰۶.....	p-n پیوندگاه

۱۰۹	ترانزیستور
۱۱۴	سلول خورشیدی
۱۱۶	خلاصه

فصل ششم: ابررسانایی

۱۲۷	ابرسانایی با دمای بالا
۱۲۹	کوانتیزه کردن شار و اثر جوزفسون
۱۳۴	خلاصه

فصل هفتم: آموزهای اسپین

۱۴۱	زمان ری کوانتمی
۱۴۵	ریانه‌های کوانتمی
۱۵۱	خلاصه

فصل هشتم: معنای همه‌ی اب

۱۶۱	مشکل اندازه‌گیری
۱۶۵	تفسیرهای جایگزین
۱۶۵	متغیرهای پنهان
۱۶۹	چند جهانی
۱۷۲	خلاصه

فصل نهم: نتیجه‌گیری‌ها

۱۷۳	سال‌های اولیه
۱۷۳	از سال ۱۹۵۰
۱۷۵	آینده
۱۷۹	واژه‌نامه
۱۸۵	نمايه

پیشگفتار

سال ۲۰۰۵ به دلیل صدمین سال چا، سه مقاله اینشتین "سال جهانی فیزیک" نامگذاری شد. سه مقاله یاد شده در سال ۱۹۰۵ و طی پندرمین سال مذکور شد. معروف‌ترین این مقالات، احتمالاً همان سومین آن‌هاست که نظریه نسبیت را پی‌ریزی کرد: "به دیگر، شاهد روشنی (ولی در آن زمان بحث انگلیزی) را در مورد نظریه شکل‌گیری ماده از اتم‌ها، مطرح در هر دوی این مقالات، تأثیر شگرفی بر توسعه علم فیزیک در طی قرن بیستم و سال‌های بعد از آن گذاشت، اما نیاز، اولین مقاله اینشتین بود که منجر به پدید آمدن "فیزیک کوانتمی" شد.

در این مقاله اینشتین نشان داد که چگونه برخی از آزمایش‌های اخیر در آن دوران، مشخص می‌کردند که انرژی در پرتو نور و در قالب بسته‌هایی معروف به کوانتا (مفرد کرانتوم) منتقل می‌شود، هر چند که در بسیاری از مواقع، حرکت نور به صورت موجی شناخته شده است. این تفاوت، آنکار، منجر به ایده "دوگانگی موج- ذره" و در نهایت معمای گریه معروف شرودینگر گردید. هدف این سبب این است که خواننده را با گزیده‌های از موقوفیت‌ها و پیروزی‌های فیزیک کوانتمی آشنا کند. برخی از این موارد در زمرة معرفی رفتار ماده در مقیاس‌های اتمی و کوچکتر است اما تمرکز اصلی بر تجلی فیزیک کوانتمی در پدیده‌های روزمره است. غالباً به این موضوع توجه نمی‌شود که بخش زیادی از فناوری‌های عصر ما پایه‌ای اختصاصاً کوانتمی دارد. این کاربردها تنها محدود به کارکردهای تراشه‌های سیلیکونی که رایانه‌هاییمان را به کار می‌اندازند نیست، بلکه الکترونیک‌های را که از طریق سیم‌های فلزی و نه نارسانانها منتقل می‌شود هم در بر می‌گیرد. در سال‌های اخیر توجه خاصی به تأثیر فناوری بر روی محیط و به طور خاص چگونگی تابش دی اکسید کربن به درون جو زمین و تأثیر آن بر گرمایش کره زمین شده است.

این موضوع هنگامی باعث ظهور فیزیک کوانتمی می‌شود که برخی از فناوری‌های سبز به منظور ختنی کردن آن توسعه می‌یابند. این موارد و همچنین کاربرد فیزیک کوانتمی در ابررسانایی‌ها و در فناوری اطلاعات، در اثر حاضر مورد بحث قرار می‌گیرد. سرانجام در پایان کتاب، به بررسی جنبه‌های فلسفی تئوری کوانتم پرداخته می‌شود.

مشهور است که فیزیک کوانتمی، موضوعی پیچیده و دشوار است. تصور می‌شود فهم این رشته، نیازمند تلاش هوشمندانه فراوان و خصوصاً آشنایی گسترده و عمیق با ریاضیات است. با این حال فیزیک کوانتمی نیازمند آن نیست که به پیچیدگی علوم موشکی باشد این امکان وجود دارد تا از ایده دوگانگی موج-ذره استفاده کنیم تا بسیاری از پدیده‌های کوانتمی مهم را بدون ریاضیات بسیار درک کنیم. بر همین اساس من اصلی کتاب حاضر، دارای مباحث ریاضی نیست، هر چند به وسیله جدول‌های ریاضی که به دنبال آن از بحث‌ها آمده، موضوع مورد نظر کامل شده است. در جدول‌های یاد شده، تنها از ریاضیات پایه که خوانندگان در دوران تحصیل در مدرسه داشته‌اند استفاده شده است و حتی خواننده می‌تواند بدون از دس دادر، رشته اصلی بحث، آن‌ها را حذف کند. به بیان دیگر، هدف این کتاب این است که خوانندگان را به درک فیزیک کوانتمی برساند و نه این که فقط گاهی با نتایج چشمگیر، آن‌ها را تحت تاثیر قرار دهایم. برای رسیدن به این هدف، از نمودارهای زیادی استفاده شده است و به خوانندگان توصیه می‌شود. به این نمودارها به همراه خواندن متن، دقت کنند. هر کجا ضرورت داشته، اصطلاحات فنی آورده شده و راهنمایی مروج، آن اصطلاحات، در انتهای کتاب آمده است. برخی از خوانندگان ممکن است تا حدی با سیریز آشنا باشند و بدون شک به ساده‌سازی و بحث‌های متعددی که با آن سروکار دارند توجه خواهند کرد. چنین ساده‌سازی‌هایی در این حد، اجتناب‌ناپذیر بوده است و من امیدوار و مطمئنم که این موارد منجر به استفاده از نظرسنجی نخواهند شد.

بر خود لازم می‌دانم تا از دانشجویان و همکاران قبلی ام در دانشگاه منگام - جایی که بیش از سی سال در آنجا فیزیک تدریس کرده‌ام - تشکر کنم؛ زیرا این فرصت را به من دادند تا دانش خودم را در باب موضوع عمق و وسعت ببخشم. ویکتوریا رادم و دیگران در انتشارات وان ورلد، شکیبایی قابل ملاحظه‌ای را با پیگیری فراوان در طی وارد آوردن فشار لازم برای اطمینان از سلامت و موقع نوشته‌ها، اگر چه به موقع نبود ولی خیلی دیر هم نبود، از خود نشان دادند. همچنین از آن و بقیه اعضای خانواده‌ام برای صبر و تحمل آن‌ها مشکرم.

در نهایت اینجانب شخصاً مسئولیت هر اشتیاه و بی‌دققتی را بر عهده می‌گیرم.

آلستیر. آی. ام. دی